

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU KUU RAAMAT

Contra, Ilme Mõttus, „Luule on mäng: võtteid ja mõtteid luuletuste kirjutamiseks koolitundides“ (2021)

Raamatu koostaja eesmärgi annab hästi edasi lühike ülevaatlilik eessõna: pakkuda õpetajatele abimaterjali tutvustamiseks koolitunnis luulevorme ja innustada lapsi antud näpunäidete järgi proovima ise luuletuse kirjutamist. Kõige paremini jääb õpitu meelde seda rakendades, selleks on autor Ilme Mõttus valinud mitte niivõrd akadeemilise lähenemise, kuivõrd püüdnud muuta luule loomist mänguliseks. Kuna luulevorme on lühemaid ja pikemaid, lihtsamaid ja keerulisemaid, võib kogumikust autori arvates leida midagi jõukohast kõigile klassiastmetele.

Eessõnale järgneb lühike mõistete sõnastik, mis võinuks olla põhjalikum. Eri-list abi ei pruugi olla mõistete definitsioonist, kui see sisaldab järgmisi selgitust vajavaid termineid, mida aga sõnastikust ei leia (nt mõiste „assonantsriim“ selgituses mõisted „riimisüda“ ja „riimiorg“). Luulevormid on jagatud viide peatükki: eri rahvaste luulevormid, luuletajate loodud vormid, seejärel keerulisemad sõna- ja vormimängulised ning häälikute ja sõnaliikidega mängivad luuletused. Viimane, viies peatükk koondab need luulevormid, mis teistesse peatükkidesse ei sobi, kuid väärivad autori arvates siiski tutvustamist (näiteks viimasel ajal üsna populaarne raamatuseljaluule või emotikonidega luuletus). Nagu mänguski, on lühidalt kir-

ja pandud iga luulevormi reeglid, aga kas neid joonelt järgida või painutada oma kasuks, see jääb juba igapäevase loovuse ja fantaasia kanda.

Kooliõpilase rollis on luuletaja Contra, kelle sulest pärineb näiteluuletus iga kirjeldatud luulevormi järel. Contra loomingut iseloomustab muhe huumor ja mängulisus, mistõttu on tema kaasamine kogumiku koostamisse tänuväärne valik. Tuleb nõustuda Ilme Mõttusega: selles raamatukeses olevad Contra luuletused on juba iseenesest põnev lugemine.

Tubli õpilaseks on Contra hoolsalt järginud luuletuste vormi ja sisu reegleid. Näiteks neljarealise jaapani luulevormi dodoitsu temaatika keskendub enamasti armastusele, huumorile või ootamatustele – imelisel kombel on Contra suutnud kõik kolm mahutada nappi nelja värssi (lk 15). Leidub luuletusi, kus luuletaja arutleb antud luulevormi reeglite-nõuete üle (lühirondoo, lk 29), teisel haakub tema mõte luulevormi päritolu või saamislooga (vanaprantsuse lee algab värssiga: „pole käinud ma Pariisis ...“, lk 23).

Contra luulele on iseloomulik loomingulisus. Nii ilmneb desima näiteluuletusest, et lühendit SMS saab kasutada neljasilbilise sõnana (lk 14). Mitmel puhul on kasutatud koolielu puudutavaid (vabavärsiline luuletus lk 111–112) või aktuaalseid teemasid (vihje koroonapandeemiale lk 23, 64), mis aitab ehk noorte lugejatega ühist keelt leida.

Kindlasti saab kogumiku „Luule on mäng“ abil läbi ja lõhki selgeks riimiskeemide kasutamine ja sõnade silbitamine. Kogumiku vähest mahutu arvestades annab see ka märkimisväärselt palju teadmisi eri luulevormide tekkeloo kohta. Huvitavat avastamist leiab nii nende laste jaoks, kellele pakub huvi sõnade kõla ja rütm, kui neile, kelle tähelepanu köidab pigem luuletuse visuaalne pool. Ja isegi neile, kes mängiksid pigem numbritega.

JANA ORION

Kadrioru raamatukogu raamatukoguhoidja

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU SOOVITAB

Luulega on lõbus

Leelo Tungal „Igal pool on ainult tähed“ (2019)

Väga huvitav lugemine on Leelo Tungla koostatud luuleantoloogia „Igal pool on ainult tähed“, mis sisaldab luuletusi kuuekümmne neljalt eesti autorilt läbi kolme aastakümne (1989–2019). Kogumikus leidub luuleklassikat sellistelt luuletajatelt nagu Ott Arder, Ellen Niit, Heljo Mänd, Henno Käo, Eno Raud ja muidugi koostaja Leelo Tungal ise. Lisaks saame teha tutvust paljude uemate autoritega: Markus Saksatamm, Wimberg, Aapo Ilves, Aidi Vallik ... Luuletuste valik on väga mitmekesine, autorite stiil äärmiselt eripalgeline. Kogumikus leidub vahvaid sõnamänge, nii huumorikaid ning ka veidi tõsisemaid ja nukramaid luuletusi. Teemad varieeruvad loodusest ja loomadest lapse igapäevaeluni. Ka koolitemaatika on esindatud, eriti Ülle Kütseni luule näol.

Tarmo Vaarmets „Võileib võimleb“ (2019)

Tarmo Vaarmetsa esimene lasteluulekogu on kerge ja lõbus lugemine, mis paistab silma omanäoliste tegelaste poolest: luuletustes tegutsevad näiteks margariin ja mandariin, kaktus ja kotkas, taliõun ja tüliõun, pirukas ja purikas ning muidugi võimlev võileib, nagu pealkirigi lubab. Kogumik annab võimaluse suurendada lapse sõnavara toredate mänguliste luuletuste abil.

Jürgen Rooste „Kollilood“ (2020)

Jürgen Rooste lasteluulekogu „Kollilood“ on eelnevatest sootuks teistsugune. See keskendub hirmudele ning sisukorra asemel on siin hoopis „Sisikond“. Suurem osa luuletusi räägib kollidest, kuid siia kaante vahele on mahtunud ka teised tegelased, näiteks kotivana, tulnukas, vampiir ja inimsööja. Juttu tuleb isegi pioneeridest. Keda karta ja keda mitte? Seda raamatut tasub lastele soovitada ja lugeda anda juba sellepärast, et see on nii omapärane ja kindlasti paljude meelest „äge“ – hea võimalus juhatada luule juurde ka neid lapsi, kes seni sellest ehk väga lugu ei ole pidanud.

KETLIN RAUK, Pääsküla raamatukogu raamatukoguhoidja

Tiina Kilkson „Karude kihluspidu“ 2021, 24 lk Illustratsioonid Kristin Cross

Mängimine k-tähega

■ LASTEKIRJANIK TIINA KILKSONI 13. LASTERAAMATUS „KARUDE KIHLUSPIDU“ ALGAVAD KÕIK SÕNAD K-TÄHEGA.

Tiina Kilkson on viieteistkümmne aastaga kirjutanud kolmeteist raamatut, kus kõik sõnad algavad p-, t-, k-, r-, s-, l-, m- või n-tähega. Tänavu juulis ilmus raamat „Karude kihluspidu“, mille juurde kuulub ka töövihik, kus lapsed saavad ise pilte värvida.

Raamatus „Karude kihluspidu“ on trükitähed ja värvilised pildid, töövihikus kirjatähed ja värvitavad pildid. Pildid on raamatule ja töövihikule joonistanud Kristin Cross, kelle arvates oli see töö tore. Raamatu illustreerimine oli talle esmakordne väljakutse ja ta sai sellega hästi hakkama.

„Karude kihluspitu“ on trükinud Tallinna Raamatutrükikoda. Raamat ning töövihik on 24 lehekülge paks.

Raamatus ja töövihikus on sarnane tekst. Jutt käib sellest, kuidas kaheksa kaksikud, karupoisid Kalle, Kusti, käisid kuuestel karukelstel Katil ja Kadriil kosjas ning kuidas karud kirikus kihluvad. Selles raamatus algavad kõik sõnad k-tähega. Et sellises stiilis kirjutada, kasutab Tiina Kilkson palju kirjavahemärke ja liitsõnu.

Tegemisel on „Kehalise kasvatuselauamäng“, kus ka kõik kehalise kasvatuselauamängu harjutused algavad k-tähega. Plaanis on toota see Eestis.

Kujunduse on lubanud lauamängule teha moekunstnik Anu Hint. „Keha-

lise kasvatuselauamängus“ saab silmad kinni koguda punkte. Iga numbri vastab võimlemisharjutus, mida tuleb mängu käigus teha. „Kehalise kasvatuselauamängus“ tuleb loodetavasti tore mäng, kus lapsed saavad ennast liigutada. Mäng on plaanis toota 2022. aastal, praegu käib mängujuhendi tegemine, mis tuleb tõlkebüroo abiga ka inglise ja vene keeles.

Tiina Kilkson armastab ühetähejuttude kirjutamist. Tema sõnul on see nagu põnev mäng, kus tuleb kombineerida ja mõelda, et jutt tuleks ladus, lastepärane, lõbus ja kaasakiskuv. Viimastel aastatel on OÜ Ühetähejutud tootmisse lisandunud lauamängud. OÜ Ühetähejutud on Tiina Kilksoni firma, mis tegeleb kirjastamisega ja on asutatud 2. aprillil 2019.

Tiina Kilksonit saab kutsuda lasteada ja kooli oma raamatuid ja lauamänge presenteerima ja lastega mängima. Lasteaadades ja koolides esinemise kogemust on tal juba 11 aastat ning lapsel on kirjaniku ja ettevõtja alati rõõmsalt vastu võtnud.

2013. aastal korraldas Tiina Kilkson üle-eestilise sõnavigurite võistluse, kus lapsed said proovida ühetähejuttude kirjutamist. Tõid laekus üle 3000. Sõnavigurite võistlus leidis aset koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga.

ÕPETAJATE LEHT

RAAMAT

Lembe Mõttus „Muna seiklused Kreekas“

Illustraator Britta Benno Sari „Maailm lastele“ Kirjastus Inspirationbooks, 176 lk

Hariv ja kaasahaarav raamat reisimisest ja sõprusest. Tallinna lennujaamas kohtuvad kolm vahvat tegelast: lõbus rändur Muna, virvendav Hologramm ja pidevalt pilvedes hõljuv Roosa Õhupall, et koos Kreekasse reisida. Autori huumorikas jutuvestmismoskus toob lasteni vajalikke väärtusi, nagu sõprus, hoolivus, tervislikud eluviisid. Raamat sobib hästi noorema kooliea lugejale, tutvustades tegelaste seikluste kaudu kreeka kultuuri, geograafiat, mütoloogiat, kombeid ning keelt.

